

KİTABXANA-İNFÖRMASİYA RESURSLARI ANLAYIŞININ TƏKAMÜL MƏRHƏLƏLƏRİ VƏ MƏZMUNUNUN FÖRMALAŞMASI PROBLEMLƏRİ

Xülasə: *Məqalədə kitabxana-informasiya resurslarının anlayışının təkamül mərhələləri araşdırılır və göstərilir ki, insan yarandığı gündən məlumatı informasiya resursları şəklində toplanır. İnformasiya resurslarının yaranma və inkişaf tarixi insanın ətrafla aktiv əlaqəsi zəminində yaranır və informasiyanı saxlamaq, emal etmək və ötürmək funksiyasını yerinə yetirir. İnformasiya resurslarının özünəməxsus məzmunu vardır ki, bu da onun tərkibini formalaşdırır. Məqalədə kitabxana-informasiya resurslarının məzmununun formalaşmasına təsir edən amillərin təhlili verilir və bu sahə üzrə əsas problemlər öyrənilir.*

Açar sözlər: kitabxana-informasiya resursları, informasiya resursları, sənəd resursları, sənəd-informasiya resursları, informasiya sistemi, mərhələ, məzmun, sənəd fondu, sənəd massivi.

Giriş. Bəşəriyyət yarandığı dövrdən bu günə qədər bilikləri informasiya resursları şəklində toplamağa başlamışdır. Məlumatın qorunması üçün ilk növbədə heyvan sümüklərindən istifadə olunurdusa, sonrakı dövrdə bu öz yerini qayaüstü təsvirlərə, gil lövhəciklərə, papirus və perqament material daşıyıcılarına verdi. XIX və XX əsrdə artıq bu məqsədlə rəsmlərin təsvir olunduğu kətdandan, mətn və qrafiklərin əks olunduğu kağızdan, səs, foto və video məlumatlarını qeyd etmək üçün foto və film, maqnit materialları (film, teleqraf) istifadə etməyə başlandı.

Sənayeləşmənin sürətli və davamlı inkişafı, telefon, radio və televiziyanın, insanların ünsiyyət vasitələrinin ixtirası və təkmilləşdirilməsi onun üzvlərinin cəmiyyətdəki iqtisadi, sosial, siyasi, elmi və digər fəaliyyətlərinin intensivləşməsinə və buna görə kitabxanalarda, fondlarda, arxivlərdə və s.-də saxlanması lazım olan informasiya resurslarının həcmində artmasına səbəb oldu. Bir tərəfdən yığılmış informasiya resurslarının kəskin artan həcmi və digər tərəfdən məlumatların (əsasən sənədlər) arxivləşdirilməsi və saxlanması fiziki cəhətdən məhdud imkanları ilə xarakterizə olunan böhranın meydana gəlməsinə gətirib çıxardı.

Sənaye cəmiyyətində istehsal güclərinin və istehsal münasibətlərinin daim yaxşılaşması müxtəlif məlumatlara olan tələbatın kəskin şəkildə artdığını müəyyənləşdirdi və məlumatların "okeanında" lazım olanın axtarışı getdikcə çətinləşdi və hər bir subyektin (dövlət, bölgə, şəhər və ya rayon, təşkilat, müəssisə və ya iqtisadiyyat, bir şəxs və ya bir qrup şəxs) fəaliyyəti müəyyən

həcmə malik resurslar əsasında həyata keçirilməyə başladı. Sonuncular, insan həyatının və fəaliyyətinin müəyyən mövzu sahələrinə dair ayrı-ayrı resursları özündə əks etdirir. Məsələn: material (ictimai məhsul istehsalında istifadə olunan əmək obyektləri - xammal, yanacaq, yarımfabrikatlar və s.), təbii (təbii sərvətlər – təbiəti təmin etmək üçün istifadə olunan obyektlər, proseslər, təbiət şərtləri insanların maddi və mənəvi ehtiyacları), enerji (enerji daşıyıcıları - neft, qaz və s.), əmək (ümumi təhsil və peşə bilikləri olan insanlar), habelə maliyyə, əmtəə, qeyri-maddi (mənəvi və ya intellektual) və s.

Adı çəkilən mənbələr, sənaye cəmiyyəti dövründə maddi istehsal üçün çox vacibdir. Bu mənbələrin əksəriyyətindən fərqli olaraq, informasiya resursları əhalinin peşəkar və yaradıcı hissəsinin intellektual fəaliyyətinin məhsuludur və milli sərvətin əhəmiyyətli bir hissəsini təşkil edir. Bu resurslar yenilənə bilmək və sosial ehtiyaclardan asılı olaraq çoxalma qabiliyyətinə malikdirlər. Çox vaxt bu mənbələr kitablar, məqalələr, sənədlər, verilənlər bazaları, kompüter programları, sənət əsərləri, ədəbiyyat və s. şəklində özünü göstərir. Bu tipli resurslar bəşəriyyətin inkişaf tarixi boyunca topladıqları və bütün bəşəriyyətə məxsus ümumi strateji qaynaqlar kimi qəbul edilir. Çünki informasiya resursları insan fəaliyyəti və ətraf mühit haqqında ilkin məlumatları, habelə alınan bütün məlumatların işlənməsi nəticəsində yaranan məlumatları özündə birləşdirir. Buradan məlum olur ki, informasiya resursları bir tərəfdən insanların ilkin bilikləridir. Bu biliklərin həcmi kəşflərə və elmi-texniki inkişafa aparan daha mükəmməl və məqsədyönlü elmi tədqiqatlar, əhalinin təhsil alması, müasir hesablama, kommunikasiya texnologiyalarının istifadəsi nəticəsində getdikcə artır. Digər tərəfdən, informasiya resurslarının əsas və çox hissəsi insanın fəaliyyəti boyunca müxtəlif daşıyıcılarda qeydə alınan və hal-hazırda çox sürətlə toplanmağa və qeyd edilməyə davam edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, ünsiyyət nəticəsində məlumat mübadiləsi bütün canlı təbiətə xasdır, lakin yalnız bir insan ətraf dünyadan müxtəlif məlumatlar çıxarmaq, təhlil etmək və bu əsasda yeni biliklər yaratmaq və toplamaq xüsusiyyətinə sahibdir. İnsanı bütün canlılardan fərqləndirən və yalnız ətraf mühitdə şüurlu bir şəkildə gəzməyə deyil, həm də ətrafında ictimai sərvət yaratmağa, ictimai münasibətlər qurmağa və onların köməyi ilə həyatını təmin etməyə imkan verən məhz informasiya resurslarının meydana gəlməsi və istifadəsi, elmi və texniki nailiyyətlər hesab olunur. [3, s.40]

Toplanan və məqsədyönlü şəkildə işlənən informasiyanın yeni biliklər yaratması son dərəcə vacibdir. Beləliklə, məlumat, biliklərin çoxaldılması və onların toplanmasının təsirini artırmaq üçün unikal bir xüsusiyyətə malikdir, bu da informasiya resurslarının daim böyüməsinə səbəb olur.

Qeyd etmək lazımdır ki, demək olar ki, XX əsrin son rübünə qədər informasiya resursları ölkənin vəziyyətinə və inkişafına təsir göstərən sosial və iqtisadi baxımdan nəzərdən keçirilmirdi. Əsasən, müəyyən bir millətin və ya dövlətin mədəni irsinə diqqət yetirilirdi. Hal-hazırda isə cəmiyyətin inkişafı dövründə istifadə səmərəliliyi, əhəmiyyəti, faydalılığı baxımından informasiya

resursları maddi və enerji qaynaqları ilə müqayisə edilə bilən prioritet strateji mənbələr hesab olunur.

Fərdi insanlar, insan qrupları, təşkilatlar, ərazi və milli formasiyalar, şəhərlər, bölgələr, ölkələr və bütün dünya informasiya mənbələrinə sahibdirlər. Əgər informasiya resursları bir bölgədə və ya bir ölkənin daxilində toplanırsa və istifadə olunursa, o zaman regional və ya milli, dövlət informasiya resurslarına çevrilir.

Bütün bu qeyd olunanlardan belə qənaətə gəlmək olar ki, informasiya resurslarının obyektini informasiya təşkil edir. Informasiya insan mühitində baş verən hər şeyi və bəşəriyyət üçün zəruri olan məlumatları saxlamaq və onlardan çıxarmaq üçün informasiya resurslarını formalaşdıran vahid və universal bir vasitə kimi çıxış edir. Bu vasitə bütün məlumatları çox yönlü parametrlər və ya göstəricilər toplusu kimi təqdim edə bilər.

Əsas hissə. Informasiya resurslarının yaranma və inkişaf tarixi insanın yalnız bir-biri ilə ünsiyyət qurmaq və təbiətlə aktiv şəkildə əlaqə qurmaq üçün zehni və mənəvi qabiliyyətlərindən səmərəli istifadə etməyi bacaran, həm də məlumatları müəyyənləşdirmək, saxlamaq, işləmək və ötürmək və beləliklə informasiya texnologiyalarını inkişaf etdirmək və mövcudluğu üçün informasiya mühiti yaratmaq vasitələri yaratmağı bacaran rəşional bir varlıq kimi inkişaf dinamikasını göstərir.

İnkişaf dövründə bəşəriyyət öz informasiya ehtiyaclarını ödəmək üçün məlumatın istehsalı, saxlanması, işlənməsi və ötürülməsi üçün yeni, daha da mükəmməl mexanizmlər və texnologiyalar yaradır və bununla da çoxsaylı informasiya resurslarının formalaşmasını təmin edir.

İnformasiya resurslarının inkişafı tarixində şərti olaraq aşağıdakı mərhələləri qeyd etmək olar.

Birinci mərhələ nitqin yaranması və insanlar arasında nitq və siqnal səviyyələrində informasiya mübadiləsinin inkişafı ilə əlaqələndirilir ki, bu da insan fəaliyyətinin müxtəlif təcrübələrini məlumat kateqoriyasında qiymətləndirməyə və sonuncunu nəşildən-nəslə ötürməyə imkan verir. Şifahi informasiya insanın heyvanlardan fərqlənməsinə və informasiya texnologiyaları mexanizmlərinin işə salınmasına imkan yaradan nitqin inkişafı üçün təkan oldu.

İnformasiya resurslarının inkişafının ikinci mərhələsi yazıların meydana gəlməsi dövrünə (təxminən e.ə 4-cü minilliyin sonu və 3-cü minilliyin əvvəllərində Misirdə və Mesopotamiyada), insanlar arasında əlaqə və məlumat mübadiləsi daha yüksək səviyyəyə - sənədlə ünsiyyət səviyyəsinə aiddir. Eyni zamanda, bu dövrdə məkanda və zamanda hərəkət edə bilən ibtidai mühitlərdə (pəpirus, gil və s.) tək nüsxədə məlumatların saxlanması üçün texnologiya ortaya çıxdı.

Üçüncü mərhələ çapın meydana gəlməsi ilə xarakterizə olunur (XI əsrin ortalarında Çində, XV əsrin ortalarında Avropada, XVI əsrin ortalarında Moskvada). Bu ixtira sənədləri kitab və ya qəzet şəklində nüsxələnməyə, ümumi və sahəvi peşə təhsili sistemi və bu biliklərin dünyada yayılması üçün

zəmin yaradan bir yerə cəmlənmiş bilik mənbələrini toplamağa, onları məkanda paylamağa və kitabxanalar, arxivlər və fondlar təşkil etməyə imkan verdi. Bu şəkildə formalaşan informasiya resursları, insanın informasiya ehtiyacları səviyyəsinə yaxınlaşmağa başladı və mütənasib olaraq böyüməyə başladı.

İnformasiya resurslarının inkişafının dördüncü mərhələsi elektrik signalının və elektromaqnit dalğalarının kəşf və tətbiq etmə dövrünə aiddir (XIX əsrin ortaları). Teleqraf, telefon, radio və televiziyanın meydana çıxması bütün dünyada praktik olaraq istənilən həcmdə məlumat mübadiləsini təmin etməyə imkan verdi. Bu mərhələdə yaradılan informasiya resursları həcmində artım son dərəcə intensiv olmuşdur. Məsələn, biliklərin ümumi həcmi əvvəlcə çox yavaş dəyişirdisə, 1900-cü ildən bu yana hər 50 ildə iki dəfə, 1950-ci ildə hər 10 ildə iki dəfə, 1970-ci ilə qədər - hər 5 ildə, 1990-cı ildən bəri hər il iki dəfə. [3, s.46-47]

İnformasiyanın qəbulu və ötürülməsi texnologiyalarının sürətlə inkişaf etməsinə baxmayaraq və onun saxlanması ənənəvi qaydada - sənədlərin işlənməsi və saxlanılmasının ənənəvi formasında həyata keçirilirdi. Bu, bəşəriyyəti aktiv inkişaf edən sivil iqtisadi və sosial strukturlar və fəaliyyətlərinin müxtəlif aspektləri haqqında məlumatları dərhal əldə etmə vasitələri sayəsində kəskin artan məlumat həcmi ilə xarakterizə olunan böhran vəziyyətinə gətirib çıxardı. Eyni zamanda, lazımi məlumatın tapılması, habelə informasiya fəaliyyətinin avtomatlaşdırılması üçün müasir vasitələrin yaradılması zərurəti ortaya çıxdı. Belə bir informasiya axınında gəzmək getdikcə çətinləşdi. Bəzən yeni bir məhsul yaratmaq əvvəllər analoq axtarmaqdan daha sərfəli hesab olunurdu. Məsələn, XX əsrin 80-ci illərində ABŞ kitabxanalarında lazımlı sənədləri tapmaq üçün hər il təxminən 300 milyon dollar xərclənmiş və sənədləşmə işinin böyümə sürəti ABŞ-in ümumi məhsulunun artım sürətindən üç dəfə çox olmuşdur. [3, s.48] Bu vəziyyət transistorun (1947), mikroprosessorun (1971) ixtirası ilə əlaqəli olan və nəticədə fərdi kompüterlərin meydana gəlməsi ilə nəticələnən informasiya texnologiyalarına əsaslanan elm və texnologiyanın sürətli inkişafına səbəb oldu. Bu informasiya resurslarının müasir informasiya dünyasına inqilabi keçidi aşağıdakı səciyyəvi xüsusiyyətləri ilə səciyyələnən yeni informasiya texnologiyaları dövrün beşinci mərhələnin meydana gəlməsinə gətirib çıxardı:

- ✓ mexaniki və elektrik informasiya emalı vasitələrinin elektron vasitələrlə əvəz edilməsi;
 - ✓ bütün aqreqatların, cihazların və maşınların miniatürləşdirilməsi ilə onların enerji istehlakında kəskin azalması;
 - ✓ hesablama cihazlarının enerjidən asılı olmayan elementlərinin yaradılması;
 - ✓ proqram təminatı ilə idarə olunan cihazların və prosessorların inkişafı.
- [3, s.49]

Hal-hazırda bəşəriyyət tarixində ilk dəfə olaraq informasiya resurslarının böyümə həddi insanın informasiya ehtiyacının artım sürətini üstələdi. Eyni zamanda, dünyada tədqiqatın həcmi intensiv olaraq böyüməyə davam edir və

şəxsin özünün bu resursları mənimsəmə və ya “həzm etmək” qabiliyyətinin məhdud olması səbəbindən informasiya ehtiyacları artımı dayandı. Beləliklə, həlli yalnız informasiya texnologiyaları sahəsində, elmi və texnoloji tərəqqi sayəsində mümkün olan informasiya böhranı yaşanmağa başladı.

Son illərdə kompüterlərin və mikroprosessorların, məlumat ötürmə şəbəkələrinin, peyk və yerüstü rabitə kanallarının geniş istifadəsi dünyanı praktik olaraq sərhədləri olmayan və nəhəng informasiya resursların saxlanması, doldurulmasını təmin edən vahid nəhəng sistemə birləşdirməyə imkan verdi. İnformasiyanın işlənməsini (məsələn, proseslərin paralelləşdirilməsi), onun saxlanılmasını (məsələn, sıxılma) və paylanmasını optimallaşdıran yeni metodların hazırlanmağa başlanması informasiya resurslarının əsasən rəqəmsal və ya elektron formada təqdim olunduğu və insanlar arasında məlumat mübadiləsinin elektron vasitələrdən (İnternet, e-poçt, video telefon, video) istifadə olunduğu “sənədsiz” texnologiyaya və “sənədsiz” cəmiyyətə keçidə gətirib çıxardı. Bununla da, informasiyanın saxlanması və işlənməsi fərdi kompüterlərdə rəqəmsal formada həyata keçirilməyə başladı və mahiyyət etibarilə yeni - altıncı mərhələyə keçid şühidə edilməyə başladı [3, s.50]

İnformasiya mənbələrinin formalaşması və istifadəsi müasir informasiya texnologiyaları miqyasına və iqtisadi göstəricilərinə görə enerji istehsalı, sənaye və kənd təsərrüfatı sənayesini geridə qoyan informasiya sənayesinin yaranmasına səbəb oldu. Bu həm birbaşa informasiya axtarışı və verilməsi ilə, həm də proqram təminatının inkişafı və getdikcə artan istifadəçi sayı ilə əlaqələndirilir.

İnformasiya mənbələrinin formalaşması və istifadəsi üçün müasir informasiya texnologiyaları miqyasına və iqtisadi göstəricilərinə görə enerji istehsalı, sənaye və kənd təsərrüfatı sənayesini geridə qoyan informasiya sənayesinin yaranmasına səbəb oldu. Bu həm birbaşa informasiya axtarışı və verilməsi ilə, həm də proqram təminatının inkişafı və getdikcə artan istifadəçi sayına satılması ilə əlaqələndirilir. Eyni zamanda, həm informasiya resurslarının özlərinin, həm də onların saxlanması və köçürülməsi proseslərinin iqtisadi qiymətləndirilməsi problemi ortaya çıxdı.

Müasir dünyada texnoloji inqilabın və sosial inkişafın mədəni paradigmalarının təsiri altında baş verən qlobal dəyişikliklər, cəmiyyətin ənənəvi sosial strukturlarının funksional mövqeyinə həll edici təsir göstərir. Onlar arasında əsas yeri kitabxanalar tutur. Dünyada kitabxanaların sosial rolunun elmi əsaslandırılması son dərəcə vacib bir vəzifədir. Dünya mədəniyyətinin taleyi, cəmiyyətin humanist təməllərinin qorunub saxlanması və davamlı inkişafı ondan asılıdır.

Müasir ədəbiyyatda informasiya mənbələri “informasiya resursları” şəklində verilir. Resurs sözü “Resource” sözündən götürülüb “mənbə, ehtiyat” mənasını daşıyır və ehtiyac olduqda istifadə edilən ehtiyatlara deyilir. Müasir dövrdə alimlər informasiya resurslarını strateji resurslar kimi qəbul edirlər. İstər nəzəriyyə ilə məşğul olan alimlər olsun, istərsə də təcrübə ilə məşğul olan alimlər olsun, hər ikisinə görə iqtisadiyyatın, elmin, təhsilin və mədəniyyətin

inkişafı məhz informasiya resurslarından asılıdır. İnformasiya resursları anlayışının mahiyyətinə dair ilk cəhdlər XX əsrin 90-cı illərində olmuşdur. Belə ki, həmin illərdə alimlər informasiyaya resurs kimi yanaşmağı təklif edirdilər. Bu istiqamətdə aparılan araşdırmalar yekunda informasiya resursu anlayışının aydınlaşdırılması tələbini yaratdı. Bizim dövrümüzdə “informasiya resursu” anlayışı tez-tez istifadə edilir. Buna baxmayaraq onun konkret şərhı hələ müəyyənəlməmişdir.

İnformasiya resursu iki mənada işlədilir: dar və geniş. Dar mənada informasiya resursu dedikdə şəbəkə informasiya resursları nəzərdə tutulur. Bu zaman kompüter vasitəsilə əldə edilən resurslar başa düşülür. Geniş mənada informasiya resursu dedikdə, ənənəvi və elektron formada maddiləşmiş informasiya nəzərdə tutulur. Bu zaman informasiyanın saxlanması, qorunması və ötürülməsi mümkün olur. [2, s.13] “Biblioqrafın məlumat kitabı”nda informasiya resursları saxlana və daşına bilən formada maddiləşmiş informasiya ehtiyatı kimi təqdim edilir. [12]

Elmi-praktiki ədəbiyyatda “informasiya resursları”, “sənəd resursları” və “sənəd-informasiya resursları” anlayışları fərqləndirilmədən istifadə edilir. İlk baxışda bu anlayışların məzmununa görə bir-birindən fərqləndiyi düşünülür. Belə ki, “informasiya resursları” anlayışı ancaq informasiyanı öyrənir, sənəd resursları ancaq sənədləri, sənəd-informasiya resursları isə həm sənədləri, həm də informasiyanı öyrənir. Ancaq vəziyyət göründüyündən daha qəlizdir. Səbəb isə “sənəd”, “informasiya”, “informasiya resursları”, “sənəd resursları” anlayışlarının nəzəri cəhətdən öyrənilməməsidir. “Kitabxana-informasiya fəaliyyəti, bibliografiya. Termin və anlayışlar 7.0-99 Dövlət standartı”nda “informasiya resursları”na belə tərif verilir: *“etibarlı mənbədən səmərəli istifadə üçün hazırlanmış sənədlərin məcmusu”*, “sənəd resursları” anlayışı isə *“ayrı-ayrı sənədlərin informasiya sistemlərində təqdimatı növü”* kimi izah edilir. Başqa sözlə sənəd resursları informasiya resurslarının xüsusi halı hesab olunur.

1995-ci ildə qəbul olunmuş qanuna görə informasiya resursu dedikdə *“sənədlər və onların massivləri, eləcə də informasiya sistemlərində (kitabxanalarda, arxivlərdə, fondlarda, məlumat banklarında və s.) olan sənədlər və onların massivləri nəzərdə tutulur.”* Burada bir məsələyə diqqət etmək lazımdır. “İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi” haqqında Azərbaycan Respublikasının qanununa əsasən *“informasiya sistemlərində (kitabxanalarda, arxivlərdə, fondlarda, məlumat banklarında və s.) olan sənədlər və sənəd massivləri, habelə ayrıca mövcud olan sənədlər və onların massivləri”* [1] dedikdə informasiya ehtiyatları nəzərdə tutulur. Buradan belə nəticəyə gəlmək olar ki, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində informasiya resursu informasiya ehtiyatı kimi təqdim edilmişdir. Biz tədqiqatımızın əvvəlində də “resurs” sözünün mənasını izah edərkən, onun “resource” sözündən götürüldüyünü və “mənbə, ehtiyat” mənasını verdiyini qeyd etmişdik.

Ukraynanın “İnformasiyalaşdırma haqqında milli proqram” adlı qanununda informasiya resursları “*informasiya sistemlərində (kitabxanalarda, arxivlərdə, fondlarda, məlumat banklarında və s.) olan sənədlər və sənəd massivləri, habelə ayrıca mövcud olan sənədlər və onların massivləri*” kimi xarakterizə edilir. [6] Rusiya Federasiyasının “İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında” qanununun köhnə versiyasında bu anlayışa yer ayrılsa da, yeni nəşrində nədənsə bu anlayış öz əksini tapmamışdır.

Kitabxana-informasiya resursları anlayışının təkamülü ilə bağlı apardığımız araşdırma zamanı belə məlum olur ki, “kitabxana-informasiya resursları” anlayışı ayrıca anlayış kimi heç bir zaman tədqiqata cəlb edilməmişdir, heç bir terminoloji lüğətdə bu anlayışa yer ayrılmamışdır. İstər beynəlxalq normativ sənədlər olsun, istər yerli normativ sənədlər olsun, heç birində bu anlayışa rast gəlmək mümkün olmadı. Hətta soraq-məlumat nəşrlərində bu anlayışa toxunulmamışdır. Ona görə “kitabxana-informasiya resursları” anlayışının tamlıqla mənasını müəyyənləşdirmək mümkün deyil. Bu anlayışı yalnız hissələrinə ayırmaqla “kitabxana”, “informasiya”, “resurs”, “kitabxana resursları”, “informasiya resursları”, “sənəd resursları” şəklində öyrənmək və bu zaman kitabxana-informasiya resursları anlayışının təkamülü prosesinin öyrənilməsi informasiya resurslarının məzmununun müəyyənləşdirilməsi yolu ilə həyata keçirilmək məqsədəuyğundur.

İnformasiya resurslarının məzmununu müəyyənləşdirmək və müəyyən növlərə və ya kateqoriyalara əsasən təsnifatını aparmaq üçün müxtəlif əlamətlərdən istifadə olunur. İnformasiya resurslarının təsnifləşdirilməsinin əsas əlamətlərindən biri kimi əks etdirdiyi informasiyanın təqdimatı və təsbiti əlaməti nəzərə alınır. Bu zaman informasiya resurslarının aşağıdakı növləri müəyyənləşir. [3, s. 52]

Yuxarıda göstərilən təsnifata əsasən, bütün informasiya resurslarını iki sinifə bölmək məsləhətdir: sənədli olmayan: mütəxəssislərin fərdi və kollektiv biliklərini əhatə edən və sənədli.

İnformasiyanın təqdim olunma əlamətinə görə sənədli informasiya resursları mətn (yazılı), qrafik (rəsmlər, diaqramlar, qrafiklər, xəritələr, şəkillər), foto, səs (qrammofon qeydləri, səs kasetləri və s.), video (filmlər) və elektron sənədlərə, informasiyanın təsbitinə əsasən sənədli informasiya resursları iki qrupa: sabit və müxtəlif növ material daşıyıcılarında saxlanılan (müxtəlif materiallar: kağız, kətan, gil, parafin, fotoqrafiya filmi, film, maqnit filmi və s.) və elektron (kompüter yaddaşı, disket, CD və s.), nüsxələnmə əlamətinə əsasən sənədli informasiya resursları original və üzü çıxarılmış və ya çoxaldılmış (mikrofiş, mikrofilm, fotokopi, fotokopi və s.) resurslara ayrılır. [3, s.51-52]

İnformasiya resurslarının əsas təsnifat əlamətlərindən biri mövzu əlaməti hesab olunur. Bu zaman informasiya resurslarının əks etdirdiyi informasiyanın məzmununa və elm sahəsinə uyğun müxtəlif növləri meydana gəlir. Məsələn elmi informasiya resursları, qanunvericilik informasiya resursları, sosial informasiya resursları, normativ-hüquqi informasiya resursları və s. Bu əlamətdən

informasiya resurslarının təsnifatının aparılmasında istifadə etmək olduqca çətinidir, çünki eyni mənbədə bir sıra müxtəlif mövzularda informasiya ola bilər. Bu vəziyyətdə, informasiya resursları mövzulara uyğun növlərə daxil edilir və buna görə də müxtəlif siyahılarda dəfələrlə rast gəlinə bilər.

Eyni zamanda daşdığı informasiya məzmununa görə məhdudiyət qoyulmuş informasiyaya əsasən informasiya resurslarının bir sıra növləri meydana gəlir. Bu zaman informasiya resursları məzmununa görə ictimai və məhdudiyət qoyulmuş olmaqla iki qrupa bölünür. Kommersiya əlamətinə görə də informasiya resursları kommersiya olmayan (açıq dövlət və sahəvi kitabxanalar, fondlar, kitabsaxlayıcılar, muzeylər, efir və ya kabel televiziyası və radio-sunun kanallarında yayımlar, pulsuz təhsil və s.) və kommersiya (müəyyən bir dəyəri olan və bazar qiymətinə satılan və ya kitabxanalara, fondlara, kitabsaxlayıcılara, muzeylərə, pullu televiziya sisteminə, internet də daxil olmaqla informasiya sistemlərinə pullu giriş imkanı verən müəyyən informasiya məhsulu) resurslarına bölünür. Bu tipli informasiya resursları sənəd-kommunikasiya sisteminin tərkib hissəsi olmaqla istehsalçıdan istehlakçıya informasiyanın ötürülməsi məqsədilə müxtəlif ötürmə kanallarından istifadə olunur. Bu zaman prosesin kommersiyalaşdırılması üçün bir neçə üsul təklif edilir:

- 1) mənbə pulsuz şəkildə təqdim edilir, pulsuz şəkildə əldə edilir;
- 2) mənbə pulsuz şəkildə təqdim edilir, pullu şəkildə əldə edilir;
- 3) mənbə pullu şəkildə təqdim edilir, pulsuz şəkildə əldə edilir;
- 4) mənbə pullu şəkildə təqdim edilir, pullu şəkildə əldə edilir. [3, s.55]

Informasiya resurslarının qeyd olunan əlamətlərə görə təsnifatını aparıldıqdan sonra onların kitabxana-informasiya fəaliyyəti sistemində yerini və ya kitabxana-informasiya resurslarının ümumi informasiya resursları sistemində yerini müəyyənləşdirmək məsələsi gündəmə gəlir.

Informasiya resurslarının kitabxana-informasiya fəaliyyəti sistemində yerini müəyyənləşdirmək üçün Y.N. Stolyarovun "Kitabxana sistemi" nəzəriyyəsinə müraciət etmək məqsədə uyğundur. Həmin nəzəriyyədən irəli gələrək kitabxananın "*çap olunmuş əsərlərin və digər sənədlərin toplanması, saxlanması və istifadəsi üçün*" bir müəssisə kimi tərifinə əsasən [4, s.139] sənədlər fondunu, kitabxana işçilərini, maddi texniki bazanı və kitabxana və informasiya xidmətləri göstərilən istifadəçi kontingentini "Kitabxana" sisteminin dörd əsas komponenti hesab etmək mümkündür.

Sənəd fondunun kitabxananın informasiyanı saxlayan, işləyən, axtaran, paylayan, ötürən və təmin edən informasiya sistemi kimi fəaliyyətinin əsasını təşkil etdiyindən, fondun tipologiyası oxucu tipologiyası ilə həmrəy olmaqla kitabxananın tipini müəyyənləşdirir. Eyni zamanda sənəd fondu, kitabxananı istifadəçilərə informasiya xidməti daxil olmaqla, sosial funksiyaları həyata keçirən dövlət qurumu kimi başa düşmək üçün əsas əhəmiyyətə malikdir. Beləliklə sənəd fonduna kitabxananın əsas mənbəyi statusu verilir və kitabxanaşünaslığın tarixi qolu olan, fondşünaslıq elmi onun formalaşdırılmasının öyrənilməsinə həsr olunur.

Bundan əlavə fondun formalaşmasında iki əsas konsepsiya özünü göstərməyə başlayır: sənədli və informasiya. [14] Birinci halda sənədlər əsas götürülür və sənəd fondu şəklində ifadə olunur, ikinci halda sənədin əks etdirdiyi informasiya nəzərə alınır. Hər iki konsepsiya fondun əsasında kitabxananın əldə etdiyi resursu əsas götürür, burada onun sənəd resursu və ya informasiya resursu adlandırılmasının heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Bu da kitabxana informasiya resursunun məzmununu açmağa imkan verir.

Kitabxana elm, təhsil, tərbiyə, mədəniyyət və informasiya müəssisəsi kimi qarşıya qoyulmuş məqsəd və vəzifələrə, eləcə də xidmət göstərilən istifadəçilər kontingentinin əsas ehtiyaclarına uyğun olaraq bir sıra informasiya mənbələrini özündə saxlayır.

Kitabxana fondu kitabxananın növünə, missiyasına və məqsədlərinə görə formalaşan sistemləşdirilmiş sənədlər toplusudur. Bu baxımdan hər bir kitabxanada tipinə uyğun olaraq məxsusi kitabxana fondu yaranmış olur. Universal elmi kitabxanayı götürsək, oxucularının sayının çoxluğunun və tərkibinin fərqliliyini nəzərə alsaq, oxuculara xidmət zamanı təkcə onların təhsilinin və elmi fəaliyyətinin təşkilini deyil, onların mədəniyyətinin yüksəldilməsini, asudə vaxtının təşkilini, qanunvericilik sənədləri ilə tanışlığı da həyata keçirilir. Buna görə də onun fondu digər kitabxanaların fondundan öz universallığı ilə əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənəcəkdir.

Kitabxanalar fondun formalaşdırılması istiqamətində əsaslı və davamlı iş aparırlar. Kitabxana fond çap olunmuş nəşrlərdən, dərc olunmayan sənədlərdən, optik disklərdəki elektron nəşrlərdən, digər nəşrlərdən - audio, video və s. ibarətdir. Nəşrlərin məlumatın simvolik xüsusiyyətinə, maddi quruluşuna görə və digər xüsusiyyətlərinə görə növləri yaranmışdır. Bu baxımdan kitabxanalar istifadəçilərin mövcud və potensial maraqlarını nəzərə alaraq fondu komplektləşdirir, sənədin bibliografik təsvirini hazırlayır, ənənəvi və elektron formada soruq bibliografik aparatı yaradır, fondun saxlanması və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, rəşional yerləşdirilməsi üçün tədbirlər həyata keçirir, abonent sistemi və oxu zalları vasitəsilə fondu oxucuların istifadəsinə verir.

Əlavə olaraq, hər hansı bir mühitdə qeydə alınan və qorunması və istifadəsi üçün uyğun olan digər informasiya resursları, kitabxana xidmətinin həyata keçirilməsi üçün əsas sayıla biləcək - əldə olunmuş və abunə yazılmış şəbəkə resursları kitabxananın informasiya ehtiyatlarına aid edilə bilər [13, s. 135]. Bura tam mətnli verilənlər bazaları, faktografik verilənlər bazaları (ensiklopediyalar, soruq kitabları), referativ verilənlər bazaları (məsələn, EBSCO), bibliografik verilənlər bazaları və s. daxildir. Verilənlər bazasının ierarxik təbəçiliyi dövlət standartlarından biri ilə tənzimlənir. Bundan əlavə, əldə edilmiş şəbəkə resurslarında müxtəlif tezauruslar, rubrikatorlar olmalıdır. Bu qrupa kitabxananın abunə olduğu təkrarlanan və ya davam edən resursları da ehtiva edir. Kitabxana bunları e-poçtla, internet vasitəsi ilə və ya CD-lərdə fərqli aralqlarla – gündəlik, həftəlik və ya başqa şəkildə, məsələn, yenilənmiş tam mətnli mənbələr kimi qəbul edə bilər. Beləliklə, kitabxana xidmətlərinin təşkili

üçün, xüsusən də son zamanlarda elektron texnologiyaların inkişafı ilə internetin şəbəkə resursları da iştirak edir. Bundan əlavə, kitabxananın özü tərəfindən də informasiya resursları yaradılır. Bura çap sənədlərinin skan edilmiş mətnləri və yalnız rəqəmsallaşdırılmış kolleksiyalar deyil, həm də bibliografik mənbələr, məsələn, kataloqlar - həm ənənəvi, həm də elektron, digər bibliografik vəsaitlər, məsələn bibliografik göstəricilər- həm ənənəvi, həm də elektron.

Kitabxana profilinə uyğun olaraq dərc olunmuş və olunmamış sənədləri (ilkin sənədlər) diqqətlə toplayır və bibliografik məlumat mənbələrdə (ikinci dərəcəli mənbələr) əks etdirir. Çünki kitabxana istifadəçilərə yalnız sənədlərin özlərini deyil, onlar haqqında məlumat əldə etməyə imkan verən qurum hesab olunur. Beləliklə buradan belə nəticəyə gəlmək olar ki, informasiya haqqında informasiya, yəni bibliografik informasiya informasiya mənbəyi olaraq sənədlərin özü ilə yanaşı kitabxanaların informasiya tələbatlarının yerinə yetirilməsi üçün maraqlı və zəruri ola, kitabxanaların informasiya mənbələri kimi təsnif edilə bilər.

Kitabxanaların elektron kataloqlarına edilən virtual müraciətlərin sayının fiziki müraciətlərin sayını xeyli üstələməsi müasir kitabxana təcrübəsinin inkişaf tendensiyası kimi qeyd olunur və son illərdə kitabxanalar sənəd fondunun global şəbəkələrdə yerləşdirilməsi üçün elektron kataloqların yaradılması üzərində işi sürətləndirirlər.

Üçüncü qrup mənbələrə linqvistik mənbələr aid edilir. Bu tipli mənbələr kitabxanaların mənbələrinin keyfiyyətini artırmaq üçün yaratdıqları açar sözlər və lüğətlər hesab olunur. Bundan əlavə, kitabxanaların özü tərəfindən yaradılan tam mətnli mənbələrin idarə edilməsi üçün idarəetmə və texnoloji sənədlər də yüksək keyfiyyətli informasiya mənbələrinin yaradılmasına, istifadəçilər üçün informasiya xidməti proseslərinin tənzimlənməsinə və bu proseslərin idarə olunmasına kömək edir, sadalanan proseslərin səmərəliliyini artırır.

Kitabxanaların dördüncü qrup informasiya mənbələri kitabxanaların və informasiya təşkilatlarının korporativ mənbələri hesab olunur. Bura əsasən bibliografik və tam mətnli mənbələr daxildir.

Beləliklə, qeyd olunanlardan belə qənaətə gəlmək olar ki, kitabxananın informasiya resurslarının tərkibinə kitabxana xidməti üçün istifadə məqsədilə satın alınan və ya abunə yazılan mənbələr deyil, həm də kitabxanaların özləri tərəfindən yaradılan mənbələr daxildir. Kitabxananın informasiya resursları təkcə kitabxana fondunu deyil, həm də fondan istifadəni təmin edən soraq axtarış aparıcıdır. Bu halda, kataloqlar və fond ayrılmaz şəkildə bir-birinə bağlıdır: kataloqlar fondan istifadə üçün axtarış vasitəsidir, fondun həqiqi modelidir, burada fond sənədlərin növlərinə və tiplərinə, məzmununa, dilinə və digər əlamətlərinə görə əks olunur.

Kitabxananın informasiya mənbəyinin ümumi məzmununa kitabxana sisteminin ümumi konsepsiyasını pozmadan, tamamlayaraq SBA-nın harmonik şəkildə daxil olması ilə sistem elementləri arasındakı bütün əlaqələr qorunur.

Qeyd edək ki, XX əsrin 80-ci illərində kitabxanaların sistem kimi öyrənilməyə başlaması kitabxanaların struktur elementləri problemini gündəmə gətirdi. İrəli sürülən yeni nəzəriyyələrə görə kitabxanalar 4 atributiv elementdən ibarət olmalı və bura kitabxana fondu, maddi texniki baza, istifadəçi kontingenti və kitabxana işçiləri daxil olmalı idi. [15] Lakin həmin illərdə dərhal İ.Q.Morqenştern tərəfindən kitabxana sisteminə beşinci element kimi soraq-biblioqrafiya aparatının daxil edilməsi ilə əlaqədar ciddi nəzəriyyə irəli sürüldü. Çünki alimə görə soraq-biblioqrafiya aparatı təkcə kitabxana fondu haqqında deyil, ondan kənarında mövcud olan sənəd axını və onların massivləri haqqında da məlumatı özündə əks etdirir və kitabxana fonduna nisbətə müstəqil subyekt kimi çıxış edir və ona görə də digər dörd atributiv elementə əlavə edilməlidir. [8, s. 101-102]

Beşinci element haqqında nəzəriyyələr XX əsrin 90-cı illərində daha geniş vüsət aldı. XX əsr dünya kitabxanaşünaslığı haqqında tədqiqat aparən N.İ. Tulina yekunda belə bir qənaətə gəlmişdir ki, *“soraq-biblioqrafiya aparatı köməkçi komponentdən tam hüquqlu müstəqil komponentə çevrilir. Bununla da kitabxanaların strukturu dəyişir. Y.N. Stolyarovun irəli sürdüyü dörd elementli nəzəriyyə artıq beş elementli formada özünü göstərməyə başladı. Beşinci element soraq-biblioqrafiya aparatı hesab olunur”*. [17, s. 22]

İ.Q. Morqenştern isə soraq-biblioqrafiya aparatı barədə irəli sürdüyü nəzəriyyədə əmin idi ki, həmin element bir gün vacib elementlər sırasına daxil olacaq. [9, s. 81 [3.1.4] Bu elementi digər elementlərə daxil edən A.N. Ostapova görə isə bununla *“yüksək intellektli kitabxana”* yaratmaq olardı. [11, s. 118]

Bir çox alimlər öz fəaliyyətlərində dördelementli kitabxana sistemi modelini qəbul edib və inkişaf etdirirdilər [5] və soraq-biblioqrafiya aparatını kitabxana sisteminin atributiv (lat. attributionis-vacib, əsas) struktur elementi kimi deyil, aksident (lat. accidentia-təsadüfi) element kimi qəbul etməyi təklif edirdilər. Onlara görə soraq-biblioqrafiya aparatı kitabxanaların keçdiyi tarixi mərhələlərdən asılı olaraq fəaliyyət göstərə bilər və elə bir dövr gələr ki, bu elementə ehtiyac olmaz. Y.N. Stolyarov isə əksinə keçdiyi tarixi mərhələdə kitabxanalarda soraq-biblioqrafiya aparatının öz funksiyasını itirmədiyini, əksinə olaraq genişləndiyini və inkişaf etdiyini iddia edirdi. Onun fikrinə görə yalnız soraq-biblioqrafiya aparatı vasitəsilə kitabxananın əsas fondları, köməkçi fondları, digər ölkə kitabxanalarının fondları, keçmişin, bu günün, gələcəyin çap məhsulu haqqında məlumat əldə etmək olar. [14, s.53] Rus alim O.P. Korşunov da soraq biblioqrafiya aparatını aksident element kimi qəbul etməyin əleyhinə çıxırdı. Ona görə *“kitabxana kataloqları ona görə aksident xüsusiyyətə malikdir ki, o sonradan yaranır və kitabxana fondunun formalaşmasından asılı olaraq öz formasını dəyişə də bilər. Kitabxananın atributiv elementləri elə elementlərdir ki, onsuz kitabxananın fəaliyyətini təsəvvür belə etmək mümkün deyil”*. [7, s.173]

Elektron biblioqrafik mənbələrin geniş yayılması səbəbindən kitabxananın soraq-biblioqrafik aparatının (SBA) quruluşunun modernləşdirilməsi za-

manı kitabxana-bibliografik fəaliyyətin resurs bazasının dəyişdirilməsi prosesi o qədər gərgin olur ki, onun formalaşması və istifadəsi problemləri nəzəri və metodoloji anlayışını üstələyir. Buna görə soraq- bibliografiya aparatının modernləşdirilməsi intuitiv, empirik şəkildə həyata keçirilir. Kitabxana təcrübəsində baş verən sosial-iqtisadi dəyişikliklər nəticəsində SBA-nın tərkibi və funksiyaları barədə fikirlər də dəyişir.

İnformasiya resursunun tərkibində bibliografik resursun mahiyyətini Y.N. Stolyarov "Sənəd fondu" nəşrində "Sistemin dəyəri" konsepsiyası çərçivəsində öyrənərək "*Kitabxananın məhsulu yaradılan, saxlanılan və istifadəyə verilən kitabxana fondudur, yəni sistemləşdirilmiş sənədlər toplusu, həmçinin kitabxana, bibliografik və məlumat xidmətləridir*" [16, s.15] şəkildə izah edir.

Nəticə. Beləliklə, bütün qeyd olunanlardan belə nəticəyə gəlmək olar ki,

- İnformasiya resurslarının yaranması tarixi bəşəriyyətin yaranması tarixi ilə ölçülür.
- Sənayeləşmə informasiya resurslarının həcmnin artmasına səbəb olmuşdur.
- XXI əsrdən əvvəllərindən informasiya resursları ölkənin vəziyyətinə və inkişafına təsir göstərən institusional sistem kimi sosial və iqtisadi baxımdan nəzərdən keçirilməyə başlamışdır.
- İnformasiya resurslarının inkişafı tarixi şərti olaraq bir neçə mərhələdən keçmişdir və hər bir mərhələdə informasiya resurslarının özünəməxsus yeni xüsusiyyətləri yaranmışdır.
- İnformasiya resurslarının tarixi inkişafı onun qiymətləndirilməsi məsələsini gündəmə gətirmişdir. Bu məqsədlə bir sıra metod və üsullardan, qiymətləndirmə vasitələrindən istifadə olunmuşdur.
- İnformasiya resursları təkamül tarixində bir neçə mənada işlənmişdir.
- Elmi-praktiki ədəbiyyatda "informasiya resursları" anlayışına sinonim kimi "sənəd resursları" və "sənəd-informasiya resursları" anlayışlarından istifadə edilmişdir.
- İnformasiya resurslarının öyrənilməsini şərtləndirən əsas amillərdən biri onun məzmunu amilidir.
- İnformasiya resurslarının məzmunu onun təsnifatına əsaslanır.
- İnformasiya resurslarının təsnifatı bir sıra əlamətlərə əsasən aparılır.
- İnformasiya resurslarının kitabxana-informasiya fəaliyyəti sistemində yerini müəyyənləşdirmək üçün Y.N.Stolyarovun "Kitabxana sistemi" nəzəriyyəsi əsas rol oynayır.
- Kitabxana-informasiya fəaliyyəti sistemində informasiya resursları anlayışının məzmununa həm kitabxananın sənəd fondu, həm də bu fondan istifadəni təmin edən bibliografik resursların daxil edilməsi lazımdır.

İstifadə edilmiş ədəbiyyatın siyahısı

1. Azərbaycan Respublikasının "İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında" Qanunu // "Azərbaycan" qəzeti.- 1998, 23 iyun, s.2

2. Антопольский, А.Б. Проблемы классификации и идентификации информационных ресурсов [Текст] А.Б. Антопольский // Научно-техническая информация. Серия Организация и методика информационной работы. - 1997. №8. -С. 1-11.
3. Блюмин А. М. Мировые информационные ресурсы: Учебное пособие / А. М. Блюмин, Н. А. Феоктистов. — Москва: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2010. — 296 с.
4. Библиотечная энциклопедия / Рос. гос. б-ка ; гл. ред. Ю.А. Гриханов. — Москва: Пашков дом, 2007. — 1300 с.
5. Востриков, А. Н. Пользовательский интерфейс в информационной системе библиотеки / А. Н. Востриков // Информ. ресурсы России. — 1996. — №1. — С.10-19
6. Закон Украины «О Национальной программе информатизации» от 04.02.1998 № 74/98-ВР // Ведомости Верховной Рады Украины,-1998. № 27-28
7. Коршунов, О. П. Новая монография о библиотеке / О. П. Коршунов // Книга. Исследования и материалы. — Москва: Книга, 1983. — Сб.46. — С.170-176.
8. Моргенштерн, И. Г. Библиотечное дело и библиография / И. Г. Моргенштерн // Сов. библиотековедение. — 1986. — № 1. — С.99-104.
9. Моргенштерн, И. Г. Новый учебник по фондам / И. Г. Моргенштерн // Сов. библиотековедение. — 1992. — № 5-6. — С.77-84.
10. Мотульский, Р. С. Общее библиотековедение: Учебное пособие для вузов / Р. С. Мотульский. — М.: Изд-во “Либерия”, 2004. — 223 с.
11. Остапов, А. И. К созданию высокоинтеллектуальной библиотеки / А. И. Остапов // Библиотековедение. — 1995. — С.116-120
12. Справочник библиографа [Текст]/ науч. ред. А.Н. Ванеев, В.А. Минкина. 2-е изд., перераб. и доп. СПб: Профессия,- 2003.- 560 с.
13. Справочник информационного работника / под общ. ред. Р.С. Гиляревского, В.А. Минкиной. — СПб. : Профессия, 2005. — 552 с.
14. Столяров, Ю. Н. Библиотека: структурно-функциональный подход / Ю. Н. Столяров. — Москва: Книга,- 1981. - 255 с.
15. Столяров, Ю. Н. Библиотека – двухконтурная система / Ю. Н. Столяров // Науч. и техн. б-ки. — 2002. — № 11. — С.5-24.
16. Столяров Ю.Н. Документный ресурс : учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / Ю.Н. Столяров. — М. : Либерия, 2001. — 152 с.
17. Тюлина, Н. И. Библиотечное дело 2-й половины XX века [Общемировые тенденции сквозь призму понятийного аппарата] / Н. И. Тюлина // Библиотековедение. — 2000. — № 2. — С.18-25.

Севда Халафова

ЭТАПЫ ЭВОЛЮЦИИ И ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОНЦЕПЦИИ БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются этапы эволюции концепции библиотечно-информационных ресурсов и показано, что с момента создания человека информация собирается в виде информационных ресурсов. История создания и развития информационных ресурсов основана на активном взаимодействии че-

ловека с окружающей средой и выполняет функцию хранения, обработки и передачи информации. Информационные ресурсы имеют собственное содержание, которое формирует его состав. В статье анализируются факторы влияющие на формирование содержания библиотечно-информационных ресурсов и исследуются основные проблемы.

Ключевые слова: библиотечно-информационные ресурсы, информационные ресурсы, документальные ресурсы, документально-информационные ресурсы, информационная система, этап,, содержание, фонд документов, массив документов.

Sevda Khlafova

STAGES OF EVOLUTION AND CONTENT FORMATION PROBLEMS OF THE CONCEPT OF LIBRARY-INFORMATION RESOURCES

RESUME

The article examines the stages of the evolution of the concept of library and information resources and shows that since the creation of a human, information is collected in the form of information resources. The history of the creation and development of information resources is based on the active interaction of a human with the environment and performs the function of storing, processing and transmitting information. Information resources have their own content, which forms its composition. The article analyzes the factors influencing the formation of the content of library and information resources and investigates the main problems.

Key words: library-information resources, information resources, document resources, document-information resources, information system, stage, content, document fund, document array

Rəyçi: t.ü.f.dok. dos. Z.T.Rzayeva